

VZDUŠNÝ PRŮZKUM VE FRONTOVÝCH OPERACÍCH

V soudobých operacích při použití jaderných zbraní má velký význam zabezpečení bojové činnosti vojsk. Možnosti vzniku války, zvláště různé způsoby jejího zahájení i vedení, zvláštnosti prvních frontových operací na západoevropském válečném divišti, zvyšují význam komplexního zpravodajského zabezpečení. Současně však kladou značné nároky na všechny zpravodajské orgány, jakož i na síly a prostředky zpravodajského zabezpečení operací.

Jedním z důležitých druhů průzkumu, který se podílí na opatřeních zpravodajského zabezpečení, je vzdušný průzkum. Vzhledem ke svým vlastnostem, zejména velké manévrovosti, rychlosti a možnosti působit do velké hloubky nepřátelského území, je schopen získávat zprávy a údaje o nepříteli, jeho objektech a činnosti, terénu i počasí a tak aktivně zabezpečit bojovou činnost vojsk.

Vzdušný průzkum i přes všechny své přednosti a výhody nemůžeme však pova-

žovat za všemohoucí. Je uskutečňován ve vzájemné součinnosti se všemi druhy průzkumu, přičemž maximálně využívá výsledků jejich činnosti. Jen tak můžeme docílit jeho aktivního podílu na výsledcích zpravodajského zabezpečení. Jestliže má vzdušný průzkum plnit toto poslání, je třeba, aby všechny orgány, které řídí vzdušný průzkum a ve prospěch kterých je veden, zvládly zásady organizace a vedení vzdušného průzkumu ve frontových a armádních operacích a vytvářely výhodné podmínky efektivního využití jeho sil a prostředků.

Cílem tohoto článku je seznámit velitele a štáby s hlavními zásadami organizace a vedení vzdušného průzkumu ve frontových a armádních operacích v duchu ustanovení novelizovaného předpisu „Vzdušný průzkum Zprav-3-2“, zpracovaného podle získaných poznatků a s využitím zkušeností Sovětské armády.

Hlavní zásady organizace vzdušného průzkumu

V rámci zpravodajského zabezpečení frontových a armádních operací vede frontové letectvo operační a taktický vzdušný průzkum.

Operační vzdušný průzkum organizuje štáb letecké armády k zabezpečení velitelů a štábů operačních svazů zprávami o nepříteli, nutnými k organizaci a vedení operací. Hloubka operačního vzdušného

průzkumu může dosahovat v zájmu frontových operací 1000 km i více, armádních operací 400–500 km i více.

Taktický vzdušný průzkum organizují štáby leteckých svazů, svazků, útvarů a jednotek k získání zpráv o nepříteli, nutných k organizaci a vedení boje. Je veden do hloubky, která je závislá na úkolech zabezpečovaných svazů a svazků a na mož-

nostech použitých sil a prostředků a může být 350 až 400 km. Jeho hlavní úsilí se soustřeďuje na objekty v taktické hloubce.

K vedení vzdušného průzkumu jsou v sestavě frontového letectva samostatné letecké útvary nebo jednotky operačního a taktického průzkumu, jakož i operační a taktické bezpilotní průzkumné letouny. Kromě toho se využívají průzkumné letky nebo pro průzkum cvičené osádky stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva, a to k zabezpečení vlastní bojové činnosti nebo ve prospěch bojové činnosti vojsk frontu a letecké armády. Vzdušný průzkum vedou všechny osádky všech druhů letectva včetně vojskového při každém letu nad územím nepřítelů.

Úkoly vzdušného průzkumu se plní pozorováním zrakem (vizuální vzdušný průzkum), vzdušným fotografováním (fotografický vzdušný průzkum) a pomocí elektronických prostředků (radiotechnický, televizní, radiolokační, tepelný, rádiový vzdušný průzkum).

Při plnění úkolů vzdušného průzkumu používá průzkumné letectvo tyto způsoby bojové činnosti:

- hromadný let průzkumných letounů;
- let jednotlivých letounů nebo dvojic.

Hromadný let průzkumných letounů se uskutečňuje v situaci, kdy je nutné v krátké době zjistit, upřesnit nebo ověřit rozmístění a přesnou polohu většího počtu nepřátelských objektů nebo ověřit výsledky jejich bojové činnosti. Hromadný let se uskutečňuje k zabezpečení hromadných úderů raketového vojska a letectva nebo před důležitými rozhodnutími velitelů, kdy je nutné upřesnit situaci nepřítelů.

Lety průzkumných letounů jednotlivě nebo ve dvojici se uskutečňují v situacích, kdy je nutné ve velmi krátké době získat zprávy nebo upřesnit dříve získané údaje o jednotlivých objektech při rychle se měnící situaci na bojišti.

Novou, důležitou zásadou je to, že průzkumné osádky, jejichž letouny mají ve výzbroji prostředky k ničení pozemních cílů, mohou při plnění úkolů vzdušného průzkumu ničit nebo umlčovat objekty palubními zbraněmi, raketami a pumami, a to zejména tehdy, kdy zásah jiných druhů letectva proti objektům, které rychle mění svoji polohu, může znamenat nebezpečí z prodlení.

Rozsah plnění úkolů vzdušného průzkumu je závislý na bojovém úsilí průzkumného letectva. Normální bojové úsilí průzkumného letectva je toto:

- pro průzkumné osádky dálkového letectva do dvou bojových letů za 2 až 3 dny;

— pro průzkumné osádky operačního průzkumu do dvou bojových letů za 24 hodin;

— pro průzkumné osádky taktického průzkumu do třech bojových letů za 24 hodin.

V rozhodujících obdobích bojové činnosti může být bojové úsilí na krátkou dobu — do 5 dnů zvýšeno.

Pro správné stanovení úkolů vzdušného průzkumu je důležitá znalost možností osádek z hlediska počtu objektů, které je možné prozkoumat při jednom bojovém letu. Osádky jednomístných průzkumných letounů mohou při jednom letu ve dne vést průzkum 2–3 objektů nebo 2–3 úseků komunikací po 40–50 km, v noci 1–2 objektů nebo křižovatek. Osádky vícemístných průzkumných letounů mohou ve dne vést průzkum 3 i více objektů nebo 3–4 úseků komunikací po 40–50 km, v noci 1–2 objektů nebo 3–4 křižovatek.

Použití sil a prostředků vzdušného průzkumu plánuje štáb frontu v rámci zpravodajského zabezpečení frontových operací. Výsledkem plánování je vydání nařízení pro vzdušný průzkum štábu letecké armády a úkolů vzdušného průzkumu pro vševojskové armády.

Hlavním organizátorem použití sil a prostředků vzdušného průzkumu je štáb letecké armády. Při plánování vzdušného průzkumu u štábu letecké armády je třeba uplatňovat tyto zásady:

— úkoly operačního vzdušného průzkumu v celém pásu frontu ukládat průzkumným leteckým útvarům a jednotkám operačního průzkumu;

— úkoly taktického vzdušného průzkumu na směrech hlavního úderu frontu nebo v pásmech a prostorech soustředění hlavního úderu frontu nebo v pásmech a prostorech soustředění hlavního úsilí ukládat průzkumným leteckým útvarům a jednotkám taktického průzkumu;

— úkoly taktického vzdušného průzkumu ve prospěch vševojskových armád ukládat průzkumným letkám nebo pro průzkum cvičeným osádkám stíhacích bombardovacích, popřípadě stíhacích leteckých svazků v prostorech jejich bojové činnosti a jen když to síly a prostředky umožní, průzkumným leteckým útvarům nebo jednotkám pokud štáb frontu vyčlení úsilí na vzdušný průzkum ve prospěch vševojskových armád.

— úkoly vzdušného fotografování obranných pásem a jiných důležitých prostorů v taktické i operační hloubce ukládat průzkumným leteckým útvarům a jednotkám operačního průzkumu;

— vzdušný průzkum v pásmu frontu řešit s překrytím pásma sousedních frontů podle plánu součinnosti;

— vyčlenit vždy zálohu sil a prostředků vzdušného průzkumu;

— k zabezpečení vlastní bojové činnosti průzkumného letectva předvídat použití jiných druhů letectva, popřípadě prostředků pozemního vojska.

Z těchto zásad považují za velmi důležité rozdělení úkolů mezi síly a prostředky operačního a taktického vzdušného průzkumu a zejména využití stíhacího bombardovacího a stíhacího letectva k plnění úkolů vzdušného průzkumu ve prospěch vševojskových armád. Této zásadě bude nutné věnovat při organizaci průzkumu frontového letectva náležitou pozornost a při praktickém procvičování vzdušného průzkumu na různých cvičeních hledat metody její účinné realizace.

Základním dokumentem organizace použití sil a prostředků vzdušného průzkumu letecké armády je plán vzdušného průzkumu. Plán vzdušného průzkumu se zpracovává na celou hloubku operace s po-

drobným naplánováním úkolů na přípravné období a první až druhý den operace, na další dny rámcově. Na základě plánu vzdušného průzkumu se vydávají úkoly vykonavatelům. V příslušných bojových dokumentech (bojový rozkaz, bojové nařízení, bojové nařízení pro vzdušný průzkum) se stanoví úkoly na několik dní, na jeden den bojové činnosti nebo v některých případech i na jednotlivé lety.

Základní součástí organizace vzdušného průzkumu je jeho řízení, jímž se dosahuje nejúčelnějšího využití sil a prostředků vzdušného průzkumu k získání maximálního množství zpráv o nepříteli v krátkém čase, z různé hloubky a s co nejmenšími ztrátami. Uskutečňuje se velením, a to zásadně z velitelských stanovišť (záložních velitelských stanovišť) letecké armády, divize nebo pluku.

Tolik jsem považoval za nutné uvést k hlavním zásadám organizace vzdušného průzkumu. Jejich praktická realizace se musí odrazit zejména při zpravodajském zabezpečení frontových a armádních operací.

Vzdušný průzkum v útočné operaci frontu

Vzdušný průzkum v období přípravy a průběhu útočné operace se organizuje a vede v souladu s úkoly frontu a letecké armády. To samozřejmě znamená, že již v období přípravy a zejména v průběhu útočné operace frontu musí vzdušný průzkum včas získávat zprávy o nepříteli i pro vševojskové armády.

Hlavní úsilí vzdušného průzkumu v útočné operaci frontu je soustředěno na zjišťování jaderných zbraní a rozmístění vojsk nepříteli v dosahu činnosti vlastních frontových a armádních raketových prostředků a letectva.

Při plánování vzdušného průzkumu v útočné operaci se celé území nepříteli před frontou dělí na pásma operačního vzdušného průzkumu, přidělená průzkumným leteckým plukům operačního průzkumu nebo při jejich nedostatku leteckým svazkům bombardovacího letectva a na prostory taktického vzdušného průzkumu, přidělené průzkumným leteckým plukům taktického průzkumu a leteckým svazkům stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva. Prostory, přidělené leteckým svazkům stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva, se shodují s prostory jejich bojové činnosti. K této problematice byly již získány některé zkušenosti na cvičení ŠTÍT 72, které bude nutné i nadále rozšiřovat a zevšeobecňovat.

Velké nároky jsou kladeny na vzdušný průzkum před a v průběhu prvního jader-

ného úderu, kdy průzkum musí zabezpečit údaje bojovou činnost raketových vojsk frontu a letectva. Úkoly vzdušného průzkumu v tomto bude zpravidla plnit přímý vzdušný průzkum při hromadném letu průzkumného a ostatních druhů letectva letecké armády. Bojová činnost průzkumných osádek bude v tomto období přesně časově a prostorově naplánována a vedena v souladu s úkoly, které plní raketové vojsko a letectvo v prvním jaderném úderu. Průzkum budou vést osádky převážně pozorováním zrakem s okamžitým předáním zjištěných údajů.

Přímý vzdušný průzkum objektů k zabezpečení úderů frontových a armádních raketových prostředků v tomto období vedou zpravidla průzkumné letecké pluky operačního a taktického průzkumu. Na přímém vzdušném průzkumu objektů určených pro úder divizními raketovými prostředky a pro palbu dělostřelectva se především bude podílet vojskové letectvo.

Přímý vzdušný průzkum objektů, které jsou určeny pro úder frontovým bombardovacím a stíhacím bombardovacím letectvem a kontrolní vzdušný průzkum výsledků jejich činnosti, vedou letecké svazky a útvary při plánovaných úderech.

Pro použití sil a prostředků vzdušného průzkumu v období prvního jaderného úderu se mohou vytvářet skupiny pro přímý průzkum objektů určených pro úder raketového vojska a letectva, pro zjišťování

výsledků první salvy raketami a úderů letectva, pro zjišťování nových objektů a k vedení radiotechnického a radiálního vzdušného průzkumu, pro kontrolu výsledků další salvy odpálení raket a úderů letectva a konečně záloha sil a prostředků vzdušného průzkumu ke vzletu na výzvu. Průzkumné letectvo pro přímý vzdušný průzkum objektů pro údery raketového vojska a letectva vede bojovou činnost v prvním sledu operační sestavy letecké armády, a to za letouny, které jsou určeny pro ničení nebo umlčování prostředků PVO a míst velení nepřítele. Další část průzkumného letectva vede činnost ve druhém sledu letecké armády v bojových sestavách úderného letectva.

Úkoly vzdušného průzkumu a přijaté opatření k zabezpečení prvního jaderného úderu zpracovávají se v samostatném plánu vzdušného průzkumu pro útočnou operaci. K přesnému splnění úkolů přímého vzdušného průzkumu objektů v tomto období a časovému sladění doručení výsledků zpracovává v případě nutnosti zpravodajský náčelník letecké armády se zpravodajskou správou a štábem RVD frontu grafický plán letů průzkumného letectva.

Plnění úkolů vzdušného průzkumu podle plánu letů průzkumného letectva se zahajuje na signál, vydaný štábem frontu. Zvláštní pozornost je nutné přitom věnovat rychlému přechodu průzkumných osádek do pohotovosti čís. 1 a jejich včasnému vzletu. Ke splnění úkolů přímého vzdušného průzkumu může část průzkumných osádek uskutečnit vzlet ještě před vydáním signálu a nachází se ve vzduchu v určených prostorech nad vlastním územím. Po obdržení signálu ihned zahajují plnění stanovených úkolů.

Velení průzkumným leteckým plukům a průzkumným osádkám jiných druhů letectva musí být v průběhu prvního jaderného úderu přísně centralizováno a uskutečňuje se z velitelského stanoviště letecké armády.

Po zahájení útoku vojsky frontu a splnění úkolů vzdušného průzkumu v prvním jaderném úderu usměrňují se síly a prostředky taktické vzdušného průzkumu na plnění úkolů ve prospěch vševojskových a tankových armád a v souladu s dříve zpracovaným plánem vzdušného průzkumu operace. K tomu se především využívají síly a prostředky stíhacích a stíhacích bombardovacích divízií a pluků, určených pro podporu těchto armád, ve prospěch vševojskových divízií především vojskové letectvo. K vedení vzdušného průzkumu na hlavním směru činnosti pozemních vojsk mohou být ve prospěch vše-

vojskové a tankové armády vyčleněny vzlety nebo jednotky frontového průzkumného letectva.

Po zahájení útočné operace frontu je požadován značný rozsah průzkumových zpráv. Proto se vzdušný průzkum v tomto období vede s maximálně možným bojovým úsilím. Lety se uskutečňují zpravidla podle předem zpracovaného plánu, méně již na výzvu. V průběhu útočné operace se plní úkoly vzdušného průzkumu převážně lety na výzvu.

Vzdušný průzkum má velký význam ve střetném sražení, kdy umožňuje ve velmi krátké době získat nutné údaje o nepříteli z celé hloubky jeho uskupení k provedení předstihujících úderů, k zabezpečení včasného rozvinování vlastních vojsk a k vedení aktivní a rozhodné činnosti. V tomto období je rozhodující včasné získání údajů a zpráv o rozmístění a sestavě hlavního uskupení nepřítele, o pohybu a rozvinování jeho vojsk. Hlavní úsilí bude proto položeno především na průzkum komunikací, terénu, přeprav přes vodní toky, horské přechody a průsmyky, na nepřetržité sledování pohybu zjištěných proudů nepřítelů, na přesné určení jejich složení, dosažených čar a odkrytých boků. Vzdušný průzkum ve střetném sražení organizuje štáb letecké armády podle nařízení štábu frontu a úkoly plní všechny síly a prostředky průzkumu letecké armády. Hloubka průzkumu se stanoví podle cílů střetného sražení, vývoje situace a požadavků na průzkum. Průzkum bude nutně vést pokud je to možné na největší vzdálenost od vlastních sil k zabezpečení včasného rozvinutí hlavních sil a jejich zasažení z chodu.

Vysoká pohyblivost a intenzita bojové činnosti, časté a rychlé změny situace vyžadují pružné velení. Výsledky průzkumu musí být doručeny štábům a vojskům v co nejkratší době, pokud ještě neztratily svou použitelnost. Zvláštní pozornost je nutné věnovat zabezpečení okamžitého vzletu průzkumných letounů na výzvu z velitelských stanovišť vševojskových (tankových) armád přes letecké operační skupiny. K plnění nových úkolů musí se udržívat dostatečně silná záloha sil a prostředků vzdušného průzkumu.

Řadu zvláštností má vzdušný průzkum v útočné operaci bez použití jaderných zbraní. Podstata těchto zvláštností tkví v tom, že existuje hrozba použití prostředků jaderného napadení nepřítelem a možnost okamžitého použití vlastních jaderných zbraní.

Stálá hrozba použití zbraní nepřítelem vyžaduje nepřetržitě vyhledávat a zjišťo-

vat tyto prostředky ve všech obdobích bojové činnosti ve dne i v noci. Tato povinnost zůstává hlavním úkolem osádek průzkumného letectva a k průzkumu cvičených osádek ostatních druhů frontového letectva. Jejich bojová činnost musí být v souladu s činností vlastního letectva a vojsk při okamžitém ničení jaderných zbraní ihned po zjištění s použitím klasických zbraní. Možnost vzniku situace, která může vynutit rozhodnutí k použití jaderných zbraní vyžaduje, aby průzkum trvale získával a upřeshňoval údaje o objektech, na které mohou být zahájeny vlastní jaderné úder. Vzdušný průzkum musí být proto připraven provést bezprostředně před jadernými údery přímý průzkum k upřesnění a ověření polohy objektů nepřítel, a to především těch, které jsou velmi pohyblivé.

Vzdušný průzkum v obranné operaci

Vzdušný průzkum v obranné operaci se organizuje a vede v souladu s úkoly, které plní vojska frontu a letecká armáda v období přechodu do obrany v průběhu útočné operace nebo v situaci, za které nelze pokračovat v útoku. Při organizaci a vedení vzdušného průzkumu v obranné operaci se vždy vychází z toho, že obrana je druhem bojové činnosti, jež je vynucena buď akcemi nepřítel, vlastnostmi terénu, vlastním zámyslem dalšího vedení operací nebo podmínkami týlového zabezpečení a má jen dočasný ráz. Proto při stanovení úkolů a přijímání opatření vzdušného průzkumu v obraně musí štáby předvídat i plnění úkolů k zabezpečení přechodu do útoku.

Při přechodu vojsk do obrany v průběhu útočné operace musí zpravodajské orgány frontu a letecké armády uskutečňovat všechna opatření v organizaci vzdušného průzkumu již v průběhu zaujímání obrany, kdy převážná většina sil a prostředků průzkumu bude již zasazena a pro plnění nových úkolů nebude dostatečná záloha. Proto bude nutné využívat k plnění průzkumu ve větší míře útvary a jednotky jiných druhů letectva, a pokud je to možné, přemístit průzkumné letecké útvary do nových prostorů k vytvoření výhodnějších podmínek k vedení vzdušného průzkumu.

Při zaujetí předem připravené obrany vojsky frontu mají zpravodajské orgány a letecké štáby více času na podrobnější organizaci vzdušného průzkumu. Největší pozornost při plánování se věnuje opatřením průzkumu ke zmaření útoku nepřítel a zničení jeho hlavního uskupení na vzdálených přístupech. Hlavní úsilí průzkumu

V útočné operaci bez použití jaderných zbraní se tedy rozsah úkolů vzdušného průzkumu zvýší, protože kromě úkolů k zabezpečení úderů klasickými prostředky a k vedení bojové činnosti pozemním vojskem a letectvem musí průzkum stále sledovat objekty pro použití jaderných zbraní, což bude značně vyčerpávat bojové úsilí všech sil a prostředků průzkumu letecké armády. Pozornost bude věnována objektům, které mohou velmi rychle měnit svoji polohu. Průzkumné osádky, vyčleněné k těmto úkolům, mohou plnit i jiné úkoly průzkumu tak, aby po vydání signálu mohli vést průzkum určených nebo upřesněných objektů. Jestliže je dostatek sil a prostředků průzkumu, jejich část se pro tyto úkoly udržuje v záloze na vzdálených, pokud je to možné pro nepřítel neznámých letišť.

ve prospěch všeojskových armád prvního sledu bude plnit stíhací bombardovací, po případě stíhací letectvo, průzkumný letecký pluk pro taktický průzkum na hlavním směru ve prospěch velení frontu a letecké armády.

Vzdušný průzkum ve prospěch všeojskové armády, která vede obrannou operaci, organizuje štáb stíhací bombardovací, popřípadě stíhací letecké divize, která plní bojové úkoly ve prospěch všeojskové armády, a to z počtu letů vyčleněných na vzdušný průzkum a podle úkolů všeojskové armády. Vyčlenění letů frontového průzkumného letectva bude výjimečné, a to jen k zabezpečení úkolů všeojskové armády, která vede obranu ve frontové obranné operaci na směru hlavního úderu nepřítel. Hlavní úsilí vzdušného průzkumu se zaměřuje na plnění úkolů v taktické hloubce. Projevilo se nutnost získat údaje o nepříteli z operační hloubky, předkládají se požadavky na vzdušný průzkum štábu letecké armády cestou štábu frontu. Údaje a zprávy vzdušného průzkumu získávají štáby všeojskových armád odposlechem zpráv vzdušného průzkumu, vysílaných osádkami z paluby letounů za letu, dále od štábů leteckých divizí, od leteckých operačních skupin, popřípadě od styčných důstojníků průzkumného letectva, pokud jsou vysílány na štáb všeojskové armády.

Důležité úkoly plní vzdušný průzkum i při odchodu vlastních vojsk, při vedení boje v obklíčení a vyjití z něho, při vedení protiúderu a zejména při přechodu vojsk do protiúderu s důrazem na křídla protiútočících vojsk a při zjištění příznaků k odchodu nepřátelských vojsk.